

Datagedreven werken aan regionaal arbeidsmarktbeleid

Colofon

Michelle de Vries

Adviseur human capital

Secretaris bestuurlijk netwerk economie

michelle.devries@vng.nl

Mark Knops

Informatieadviseur

mark.knops@vng.nl

Introductie

Van data in beeld naar duiding die helpt.

Steeds vaker worden gemeenten in beleidsontwikkeling, besluitvorming en uitvoering geconfronteerd met beperkingen die niet corresponderen met de beoogde ambities. Dan gaat het om (beperkte financiële) middelen, (onvoldoende) capaciteit en (een gebrek aan) inzicht. Arbeidsmarktpartners vinden elkaar in gedeelde ambities en gedragen visies, maar beseffen ook dat ieder een eigen (organisatie)belang heeft. Op een beleidsdomein dat zo instrumenteel is voor andere sociaalmaatschappelijke opgaven en gekenmerkt wordt door een hoge mate van netwerksamenwerkingen, is het des te belangrijk om gezamenlijke keuzes onderbouwd, met draagvlak en scherp te maken. Data en de gedeelde duiding en monitoring zijn hierbij essentieel.

In deze gids

In deze inspiratiegids neemt de VNG u mee in het datagedreven werken aan (regionaal) arbeidsmarktbeleid. We gaan in op hoe arbeidsmarktprofessionals aan de slag kunnen met data op verschillende momenten in de beleids- en uitvoeringscyclus.

Zoals de titel al aangeeft, willen we met deze gids inspireren. We stellen niet dat dit dé manier is of dat deze werkwijze een verplichting is. Deze gids dient om meer inzicht te geven in de toegevoegde waarde van datagedreven werken, de theorie achter de werkwijze en om concrete tips mee te geven.

De inspiratiegids is opgesteld met, voor en door gemeenten. Daarnaast zijn inzichten vanuit een onderzoek van Platform31 naar 'het landschap van arbeidsmarktagenda's' meegenomen, evenals uitkomsten van een uitvraag in het panel economie (VNG). Ook zijn datapartners zoals het ROA, ArbeidsmarktInZicht, het UWV en SZW gesproken en betrokken. De expertise van datastrategen van de VNG vormt de rode draad achter de werkwijze.

We werken vanuit een gestructureerde (theoretische) werkwijze naar een gerichte toepassing. Op basis van een actueel thema maken we in deze gids één arbeidsmarkt vraagstuk inzichtelijk aan de hand van een gedegen analyse en duiding. Hierin komt steeds de rode draad van de algemene datagedreven werkwijze terug.

Hervorming arbeidsmarktinfrastructuur

We haken aan op het momentum van de aanstaande hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur (ministerie SZW, kamerbrief 29 april 2024). Deze stelt dat alle arbeidsmarktregio's vanaf 2026 werken vanuit een meerjarenagenda. Het voorlopige raamwerk hiervoor is gedeeld met regio's in september 2024 en beschikbaar via (www.samenvoordeklant.nl). De inspiratiegids ligt in het verlengde hiervan en kan (centrum)gemeenten en regio's verder ondersteunen in het proces naar- en het uiteindelijke opstellen van een (sociaaleconomische) meerjarenagenda (en bijbehorende uitvoeringsagenda). De transitieperiode is hiervoor een uitgelezen moment.

De volgende inspiratiegids: regionaal samenwerken aan sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid

Momenteel wordt ook een volgende inspiratiegids ontwikkeld. Deze biedt inspiratie en advies over hoe regio's ervoor kunnen zorgen dat het economische en sociale belang, de verschillende beleidsterreinen en betrokken organisaties goed samenwerken binnen hun regionale arbeidsmarkt. Daar is geen eenduidig antwoord op. Juist het regionale gesprek met samenwerkingspartners speelt hierin een sleutelrol. Wél zijn er inspirerende inzichten, goede voorbeelden, geleerde lessen en praktische tips die gemeenten hierin op weg kunnen helpen. Voor regio's die hierin voorlopen, maar ook regio's die nog in een verkennende fase zitten. We gaan in op hoe centrumgemeenten en gemeenten in de regio aan de slag kunnen gaan. Ook in dit vraagstuk willen we inspireren, aanzetten tot nadenken, een ander gesprek intern of met partners en verdere verbinding of concrete stappen in beleid en uitvoering.

Datagedreven werken aan regionaal arbeidsmarktbeleid is één van de succesfactoren voor het opstellen van samenhangend, sociaaleconomisch regionaal arbeidsmarktbeleid. Deze inspiratiegids is een deep dive in deze succesfactor en loopt hiermee voor op de aanstaande overkoepelende inspiratiegids.

Inhoudsopgave

Deze inspiratiegids is met de volgende bouwstenen opgebouwd:

1. De opgave: waarom datagedreven werken aan toekomstbestendige arbeidsmarkt?
2. De theorie: wat is datagedreven werken?
3. De toepassing: hoe kunnen we datagedreven werken aan arbeidsmarktbeleid?
Dit illustreren we aan de hand van het thema: werkgelegenheidsontwikkeling en regionaal opleidingsaanbod: een match?
4. Tot slot: het vervolg

Later meer

De voorbeelden van datagedreven werken zoals in deze inspiratiegids worden geïllustreerd kunnen ook op tal van andere relevante arbeidsmarkt vraagstukken worden toegepast. Dit gebeurt ook in latere communicatie en evenementen. Zo maken we van deze inspiratiegids een iteratief, levend product.

“Deze handreiking is heel waardevol, maar onderschat ook niet de waarde van de beschikbare ondersteuning in de regio’s”

Frank Eskes, UWV

1

De opgave: waarom werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt?

In dit onderdeel van de inspiratiegids lichten we toe waarom datagedreven werken in dit domein belangrijk is. We gaan in op de uitdagingen van de toekomstbestendige arbeidsmarkt, de urgentie om met deze uitdagingen aan de slag te gaan en de toegevoegde waarde die datagedreven werken kan bieden.

De krapte op de arbeidsmarkt is voelbaar schrijnend én groeiend. Personeelstekorten vormen op dit moment een grote belemmering voor de klimaat- en digitale transitie en voor het realiseren van duurzame regionale en nationale groei. Het draaiende houden van primaire sociaalmaatschappelijke stelsels, zoals zorg, onderwijs of publieke dienstverlening, en tegelijk de kwaliteit ervan waarborgen is een continue uitdaging. Tot slot zien we dat grote opgaven, zoals de verduurzaming of de woningbouw, minder snel uitgevoerd worden, onder meer door een gebrek aan capaciteit.

De opgave om een toekomstbestendige arbeidsmarkt te ondersteunen vanuit publiek-private samenwerking is urgent. Veel (arbeidsmarkt)regio's zijn hier dan ook al mee aan de slag gegaan, allen op hun eigen wijze. En dat is precies wat nodig is. Programma's en beleid blijken namelijk juist succesvol wanneer ze economisch- en arbeidsmarktrelevant zijn door aan te sluiten op de specifieke regionale context. Elke regio kent eigen arbeidsmarkt vraagstukken, heeft een eigen regionale economische structuur en een eigen opleidingsaanbod.

Het analyseren van deze regiospecifieke elementen kan helpen om huidige en toekomstige knelpunten te identificeren. Ook draagt het bij aan een geobjectiveerd kansenzijder: wat gaat al goed en kan met (beperkte) aanvullende inzet een vliegwieleffect krijgen? Wat is een blinde vlek die we tot nu toe over het hoofd zien? Waar liggen verbindingen met andere domeinen?

Oftewel, deze analyse draagt bij aan beleidsontwikkeling door ondersteunend te zijn aan het regionale gesprek met partners. Verder helpt de analyse bij het maken van scherpe (bestuurlijke) keuzes door de implicaties van wél acteren versus niet acteren inzichtelijk te maken en scenario's te laden met verwachte - kwalitatieve en kwantitatieve - impact. Tot slot geeft deze analyse concrete handvatten om de uitvoering van ingezet beleid en interventies te monitoren: wat werkt wél en wat levert niet (direct) de verwachte resultaten op? Op basis hiervan bijsturen is effectief en voedt continu en objectief het regionale gesprek.

“Datagedreven werken is een kunst an sich binnen het vakmanschap van beleid maken”

Frank Cörvers, ROA

Toch even...

We maken één kanttekening: datagedreven werken stopt niet bij het verzamelen van gegevens. Uiteindelijk ligt de toegevoegde waarde van data in het duiden ervan en het op de juiste momenten, op verschillende manieren ondersteunend te laten zijn aan het totale proces van beleidsvorming tot bijsturing. Ook houdt datagedreven werken absoluut niet op bij cijfermatige dashboards en trends. Kwalitatieve analyses van bestaand aanbod, specifieke eigenschappen van actoren, en inhoudelijke expertise en ervaringen zijn vanzelfsprekend benodigde aanvullingen op kwantitatieve data-verzamelingen.

2

De theorie: wat is datagedreven werken?

Wat is opgavegericht en datagedreven werken?

Met de datastrategie '[Opgavegericht en Verantwoord Datagedreven Werken](#)' wil de VNG gemeenten ondersteunen bij het benutten van de mogelijkheden die deze werkwijzen bieden. Maar wat is opgavegericht en datagedreven werken eigenlijk en hoe passen we dit toe in de praktijk? Voordat we de praktijk induiken aan de hand van een interessante casus, nemen we u graag eerst mee in de achterliggende theoretische kaders.

Datagedreven werken is werken op basis van feiten uit de samenleving. Deze worden verzameld in de vorm van data en vervolgens geanalyseerd en omgezet in informatie. In combinatie met domeinkennis wordt deze informatie geïnterpreteerd en omgezet in bruikbare inzichten. Het idee is dat deze inzichten bijdragen aan geïnformeerde besluiten met een hogere waarde voor de samenleving. We stellen hierbij altijd de maatschappelijke opgave centraal, bijvoorbeeld de aansluiting van het onderwijsaanbod op de regionale arbeidsmarkt.

Hoe werkt dat in de praktijk?

Bij het aanpakken van maatschappelijke opgaven is veel informatie nodig. Bijvoorbeeld over (beleids-)planning, uitvoer, monitoring, evaluaties, vergunningverlening, toezicht, handhaving en input voor modellen. Op zowel nationaal, regionaal als lokaal niveau. Maar welke vraag willen we precies beantwoorden? En welke informatie is hiervoor nodig? Is die informatie kwalitatief, of is er data nodig?

We zien in de praktijk dat een maatschappelijke vraag vaak gesteld wordt vanuit het eindproduct. Bij het Kenniscentrum Data & Monitoring van VNG komen regelmatig verzoeken binnen van collega's van verschillende beleidsteams, bijvoorbeeld in de trant van 'ik wil graag een dashboard of een kaart van'. Vanuit gedrag is dat goed verklaarbaar: evolutionair gezien is het verstandig snel in oplossingen te denken. Bovendien denken mensen makkelijker visueel, het is nu eenmaal eenvoudiger een voorstelling te maken van het eindproduct en dit onder woorden te brengen, dan te bedenken waarom een eindproduct gemaakt wordt.

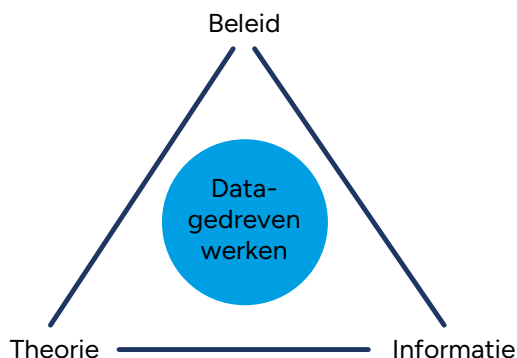
We doen bij de VNG altijd eerst een stapje terug om vervolgens weer een paar stappen vooruit te zetten. We starten met een zogeheten vraagarticulatieproces. Het doel hiervan is om de maatschappelijke opgave uit het abstracte te halen en scherp en concreet te maken. Zo wordt de opgave het uitgangspunt van het vraagstuk, niet de data of de presentatievorm. We stellen met elkaar vast wat de informatiebehoefte is en welke inzichten wenselijk zijn om te verkrijgen.

Vervolgens gaan we de fases in waarin de data en de keuze voor een oplossing verder worden verkend en wordt de keuze voor een richting gemaakt en onderbouwd. Hierna worden de vraag naar data en de vorm waarin deze gepresenteerd worden, tegelijk opgepakt in een ontwerpproces.

Ook gaan we aan de slag met de duiding. Wat leveren de inzichten op en hoe voeren we het regionale gesprek? En uiteindelijk bieden we inzicht bij het maken van voorstellen en dragen we bij aan de besluitvorming.

Datagedreven werken is meer dan alleen kwantitatieve informatie

Er ligt vaak veel focus op de kwantificatie van huidige situaties en toekomstige ontwikkelingen, maar datagedreven werken is meer dan alleen het verzamelen en duiden van deze informatie. Bij datagedreven werken bestaat een expliciete en structurele relatie tussen drie facetten: beleidsvorming, -bepaling en monitoring, kwantitatieve informatie en theorie (aannames over interventies).

Weerbarstige realiteit

De beweging van theorie naar praktijk is meer dan het toepassen van een werkwijze. Het is ook accepteren dat de praktijk waarbinnen datagedreven werken toegepast wordt, vaak weerbarstig is. Het vraagt van organisaties en professionals om - met de theorie en toepassing ervan - ook te aanvaarden dat we soms nog even terug moeten naar een vorige stap, of dat er in een deel van de informatiebehoefte misschien niet (direct) voorzien kan worden. Ook is het belangrijk om data niet als de heilige graal te zien. Het is een balans tussen het zien van de toegevoegde waarde - wanneer goed ingezet - en het relativeren van statische en voorspellende informatie in een complexe werkelijkheid.

Bekende valkuilen en aanvullende tips

Hoe inzichtrijk datagedreven werken ook kan zijn, de geschetste, weerbarstige realiteit maakt ook dat het soms frustraties oproept. Er is een aantal bekende valkuilen waarvoor we alvast willen waarschuwen. Weten dat er beren op de weg (kunnen) zijn, helpt al bij het uitstippelen van de route. Ook is er een aantal concrete tips die kunnen bijdragen aan een vruchtbaar proces.

“Datagedreven werken vraagt om een cultuurverandering in een organisatie.”

Jeroen Meuwissen, ArbeidsmarktInZicht

Valkuilen

- Sommige data bestaat simpelweg (nog) niet. Of niet op het gewenste schaalniveau. Of niet over de gewenste periodes.
- Soms wordt data overvraagd, bijvoorbeeld wanneer beschikbare datapunten wel een "beeld schetsen", maar niet het antwoord op de vraag geven.
- Soms levert data inzichten op die anders zijn dan vooraf gedacht of een bepaalde motivatie voor (bestaand) beleid niet ondersteunen. Dat kan weerstand oproepen bij beleids- of besluitmakers.
- Soms worden datapunten per bron verschillend gedefinieerd. Bijvoorbeeld wanneer gegevens in de ene bron per individu worden weergegeven en in de andere bron per huishouden. Het is belangrijk hier op te letten bij de verzameling én duiding.
- Specifieke informatiebehoefte en zicht op het vraagstuk helpen om datagericht te verzamelen, bronnen elkaar aan te laten vullen en goed te duiden. Het maakt datagedreven werken behapbaar. Echter, het kan ook beperkingen opleveren in de dataset. Hier juiste afwegingen in maken, is van groot belang.

Tips

- Datagedreven werken is meer dan alleen een stap in een proces. Het vraagt om een cultuurverandering in teams en een andere benadering van beleid. Het helpt om hier 'ambassadeurs' voor in te zetten binnen jouw team, overleg en/of samenwerking.
- Datagedreven werken aan sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid vindt plaats in een multi-stakeholder omgeving. Betrek verschillende (collega's van) organisaties vroegtijdig in het proces. Niet alleen hebben zij misschien aanvullende bruikbare data, ze worden zo ook mede-eigenaar van het vraagstuk en kennis en capaciteit worden gebundeld.
- Informatieadviseurs en vakinhoudelijke professionals kunnen niet zonder elkaar. Benut elkaars expertise. Maak er geen opdrachtgever-opdrachtnemer relatie van, maar werk samen aan het gewenste inzicht.
- Investeer in professionalisering en intervisie. We zijn misschien niet dagelijks bezig met data, maar als onderdeel van beleidsvorming, besluitvorming en beleidsmonitoring, hoort het wel bij ons dagelijks werk.
- Benut beschikbare rapportages. Niet alle data hoeft specifiek voor dit vraagstuk verzameld, of in een dashboard gebouwd te worden. Onderzoek of er al (data) onderzoek is gedaan door andere partijen of naar specifieke thema's. Leidt hier conclusies uit af of bouw hierop voort.

3

De toepassing: hoe kunnen we datagedreven werken aan arbeidsmarktbeleid?

In dit onderdeel van de inspiratiegids gaan we in op de toepassing van datagedreven werken, specifiek op het domein van arbeidsmarktbeleid. De werkwijze lichten we hierna toe aan de hand van verschillende onderwerpen. Deze wordt ook concreet toegepast op de illustratieve vraagstukken.

De centrale onderwerpen in de werkwijze betreffen:

Vraagstuk en informatiebehoefte

Welke inzichten zijn wenselijk om te verkrijgen?
Welke (analyse) vragen kunnen we hiertoe stellen?

Data(bronnen)

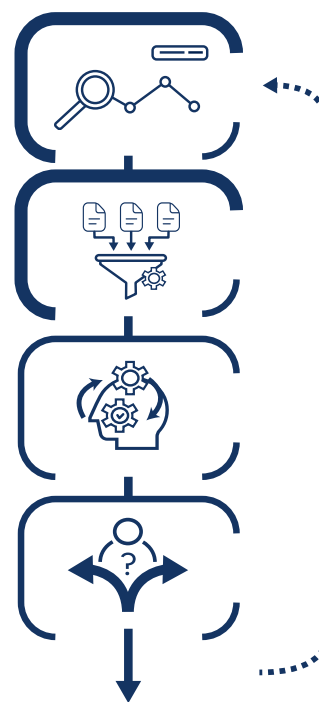
Welke bronnen zijn beschikbaar?
Hoe combineren we verschillende databronnen?

Duiding

Welke kwalitatieve vragen leveren de kwantitatieve data op?
Hoe voeren we hierover een regionaal gesprek?

Beleidscyclus

Van inzicht naar voorstellen en besluitvorming.
Van besluiten naar (monitoring van) de uitvoering.

“Data is niet dé oplossing, maar draagt wel bij aan het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken”

Mark Knops, VNG

Werkgelegenheidsontwikkeling en regionaal opleidingsaanbod

Een herkenbare uitdaging: de gevraagde vaardigheden in de vacatures van regionale werkgevers sluiten niet aan bij de vaardigheden van werkzoekenden. *Bijkomende uitdaging:* werk verandert in een razend tempo. Ook de huidige werkenden - en hun werkgevers - worden geconfronteerd met een mismatch tussen de gevraagde vaardigheden van hun functie en de eigen capaciteiten.

Eén van de veelgenoemde thema's binnen arbeidsmarktbeleid, is het vinden van "een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt". Een logisch streven uiteraard, want een belangrijke voorwaarde voor (het vinden en behouden van) werk is het meekrijgen van de juiste vaardigheden (tijdens de studie). Een belangrijke voorwaarde voor een gezonde regionale economie is dat de vacatures kunnen worden ingevuld door mensen die de juiste vaardigheden bezitten. Oftewel, dit betreft een thema dat directe waarde heeft voor het individu in de vorm van een goed arbeidsperspectief. Voor de ondernemer is het belangrijk omdat vacatures ingevuld worden door capabele werknemers.

Een momentopname van de huidige situatie is een goed vertrekpunt. Deze laat het volgende zien: hoe staat onze regio ervoor? Welke programma's en projecten, wettelijke taken en samenwerkingsafspraken bestaan er nu? Een beeld hiervan verkrijgen is van belang. Maar waarvoor gebruiken we deze informatie effectief? *Het doel an sich is niet zoveel mogelijk data verzamelen. Het doel is om data ondersteunend te laten zijn in de verschillende stadia van beleidsvorming, besluitvorming en uitvoering.*

Hier maken we een bewust onderscheid: we *verzamelen* data voor een momentopname. Daarnaast *werken we datagedreven* aan specifieke vraagstukken. Op de volgende pagina's werken we de toepassing van de werkwijze uit en werken we dit aan de hand van een thema uit. Deze uitwerking is terug te zien aan de hand van illustratieve voorbeelden terug in de lichtblauwe blokken.

Vraagstuk en informatiebehoefte

We hebben een vraagstuk en/of thema in het vizier in de regio. *Hoe werken we hier datagedreven aan?* Dat brengt ons allereerst bij de informatiebehoefte. We willen de juiste vragen stellen, om hierbij uiteindelijk de benodigde data te verzamelen voor het beantwoorden ervan. Hiermee voorzien we namelijk in het voornaamste doel van deze fase: het in beeld brengen van *het vraagstuk*. We doen daarom altijd een algemene check:

1. Helpt het beantwoorden van deze vragen ons bij het onderbouwen van het thema als "gezamenlijke opgave"?
2. Helpt het beantwoorden van deze vragen ons bij het blootleggen van het (de) pijnpunt(en) van de opgave?

Een belangrijke onderliggende vraag is: hoe verhoudt het bestaande regionale onderwijsaanbod zich tot de (toekomstige) regionale werkgelegenheid?

We willen inzicht in de vraag of de verwachte uitstroom van leerlingen vanuit het regionale onderwijs voorziet in de huidige gevraagde werkzaamheden in de regio. En we willen weten in hoeverre het onderwijs voorziet in de verwachte toekomstige werkgelegenheid.

De informatiebehoefte is dus tenminste tweeledig: we willen informatie over de regionale werkgelegenheid en het regionale onderwijsaanbod. Daar voegen we aan toe dat we niet alleen willen weten hoe de werkgelegenheid er nú of op de korte termijn uit ziet, maar ook hoe deze zich ontwikkelt in de komende periode, bijvoorbeeld de verwachting over 5 jaar. Daarbij is ook de demografische ontwikkeling een belangrijke factor: hoe ziet de (verwachte) uitstroom in de regionale werkgelegenheid eruit? Hoe manifesteert deze zich binnen verschillende sectoren of juist op specifieke opleidingsniveaus? Ook helpt het om verder te kijken dan wat het onderwijsaanbod is (welke opleidingen zijn er) en hoe de instroom in deze opleidingen eruit ziet. Daarbij is ook interessant om te benaderen wat de verwachte uitstroom is qua kwalificering, maar ook of regionale studenten na afronding van hun opleiding ook landen in banen bij regionale werkgevers? Wat is bijvoorbeeld de pendelstroom gedurende de opleiding (stages) en heeft dat voorspellende waarde voor de stap naar de arbeidsmarkt?

Het raamwerk voor de regionale meerjarenagenda (SZW, september 2024) gaat ook in op diverse vragen die ondersteunend zijn voor dit vraagstuk. In deze inspiratiegids sluiten we aan bij de voorgestelde vragen in het raamwerk, koppelen we deze concreet aan het voorliggende vraagstuk en bieden we een toolkit om de vragen te kunnen beantwoorden op een zinvolle en betekenisvolle wijze in de verschillende stadia van vraagstukverkenning, beleidsontwikkeling, besluitvorming en monitoring. Een selectie van vragen uit het raamwerk voor de regionale meerjarenagenda betreft bijvoorbeeld:

- *Inwoners in de regio:* hoe zijn de inwoners in de regio opgeleid en hoe verandert dit in de komende jaren?
- *Regionale economie:* hoe ziet de regionale economie eruit en welke ontwikkelingen spelen er?
- *De economische opgave:* hoe ziet de krapte er op dit moment uit in de verschillende sectoren? Wat zijn kansrijke sectoren en beroepen? In welke sectoren doen zich grootschalige wijzigingen voor in de werkgelegenheid? Waar speelt vervangingsvraag?
- *Kenmerken van de mismatch:* waar zit de grootste mismatch? Sluit het scholingsaanbod aan op de behoeften van mensen en werkgevers?

Data(bronnen)

We hebben het vraagstuk vastgepakt en de informatiebehoefte specifiek benaderd. Nu is het van belang dat we inzicht vergaren in mogelijke databronnen die ons helpen bij het beantwoorden van deze vragen. Hiermee voorzien we namelijk in het voornaamste doel van deze fase: *het in beeld brengen van waar het pijnpunt binnen het vraagstuk zich bevindt*. Om de databronnen te vinden en later ook te selecteren, is het van belang dat we nadenken over de eisen die we stellen aan de (beschikbare) data en het gebruik ervan. Hiertoe kunnen we een aantal algemene vragen stellen:

1. Willen we data over de huidige situatie of wensen we ook inzicht in verwachte situaties? Oftewel, betreft het data over de stand van zaken nu of is deze aangevuld met een trendontwikkeling?
2. Wat is het optimale schaalniveau om de data op te verzamelen? Zoeken we naar lokale gegevens of (arbeidsmarkt)regionale gegevens? En willen we deze ook afzetten tegen bijvoorbeeld landelijke gegevens?
3. Gebruiken we de data ook voor de monitoring tijdens de uitvoering van ons beleid? En zo ja, welke data willen we graag met welke frequentie opnieuw inzichtelijk maken?
4. Is de gezochte data publiekelijk beschikbaar bij partners? Als dat niet zo is, wat is de strategische waarde van de data en betekent dit iets voor de inkoopbereidheid van de data?

Bij de selectie van deze bronnen lopen we er waarschijnlijk tegenaan dat we genoodzaakt zijn om data en databronnen te combineren voor het beantwoorden van diverse vragen. De data(bronnen) baseren zich op verschillende periodes, geografische gebieden en abstractieniveaus. Het combineren van de verschillende cijfers vraagt dus altijd om het teruggaan naar de vraag: *geven de cijfers het antwoord op de vraag? En als dat niet het specifieke, complete antwoord biedt, welk (bruikbaar) inzicht levert het wel op? Waar blijft nog een informatiebehoefte bestaan?*

Duiding

We hebben de kwantitatieve gegevens verzameld bij de verschillende vragen die we hebben opgesteld. Het is belangrijk dat we de antwoorden op de individuele vragen vertalen naar een overkoepelend, beter begrip van het vraagstuk. Hiermee voorzien we namelijk in het voornaamste doel van deze fase: *het komen tot een gedeeld inzicht over een gezamenlijk pijnpunt dat belangrijk, urgent (en kansrijk) genoeg is om mee aan de slag te gaan*. Dit doen we door het verkrijgen van inzicht in het vraagstuk en het oriënteren op hoe we dit inzicht kunnen aanvullen met kwalitatieve analyse, om het ondersteunend te laten zijn in de vertaling naar voorstellen. Oftewel, we stellen onszelf de vraag of we de "pijnpunten" in beeld kunnen brengen met de geselecteerde en verzamelde bronnen. Hebben de bronnen geresulteerd in een beter inzicht in het vraagstuk? En vooral, welke aanvullende (kwalitatieve) verdiepende vragen roept dit op, om in onze informatiebehoefte te voorzien? Dat is niet alleen met het oog op het inzichtelijk maken ervan (eerste fase), maar juist gericht op het schetsen van denkrichtingen en voorstellen voor interventies en initiatieven.

De "win" in deze werkwijze is dat we zijn gestart vanuit een stevige oriëntatie op onze informatiebehoefte. Door niet te vertrekken vanuit het verzamelen van zoveel mogelijke beschikbare data, maar concreet bronnen te selecteren die bijdragen aan inzicht in het gekozen vraagstuk, vindt de duiding ervan gericht plaats. De centrale vraag binnen dit vraagstuk is zoals eerder gezegd tweeledig. Het helpt om deze tweeledigheid naast elkaar te zetten, zodat (letterlijk) zichtbaar wordt waar de pijnpunten zitten én waar de kansen liggen om impactvol bij te sturen. In deze fase van "duiding" richten we ons dus op het analyseren en het meegeven van een betekenis aan de data.

De centrale vraag binnen dit vraagstuk is zoals eerder gezegd tweeledig. Het helpt om deze tweeledigheid naast elkaar te zetten, zodat (letterlijk) zichtbaar wordt waar de pijnpunten zitten én waar de kansen liggen om impactvol bij te sturen. In deze fase van "duiding" richten we ons dus op het analyseren en het meegeven van een betekenis aan de data.

	Werkgelegenheid	Onderwijsaanbod
Zien	Ontstaat dit pijnpunt in een specifieke sector?	Zijn er regionale opleidingen beschikbaar voor deze sector?
	Ontstaat dit pijnpunt op specifieke opleidingsniveaus?	Zijn de opleidingen er voor de sector?
	Ontstaat dit pijnpunt op specifieke functies?	Zijn de opleidingen er voor de specifieke opleidingsniveaus?
Betekenis geven	Blijft de werkgelegenheid gelijk?	Wat is instroom, doorstroom en uitstroom van (regionale) leerlingen voor deze functies?
	Groeit de werkgelegenheid?	
	Is er door vergrijzing een toenemende vervangingsvraag?	Zorgt deze voor een toenemende uitbreidingsvraag?
		Wat is de verwachte uitstroom van deze opleiding(en)?

Kwalitatieve verdieping

De verbinding tussen vragen, databronnen en inzichten levert ook kwalitatieve vragen op die van belang zijn om te beantwoorden. Veelal vragen deze om een gezamenlijk gesprek tussen de betrokken arbeidsmarktpartners in de regio, bijvoorbeeld:

- Kunnen we vervangingsvraag afremmen?
- Hoe ziet de doorstroom naar deze functies er onder werkenden binnen de sector uit?
- Wat gebeurt er als we niet in de vervangingsvraag kunnen voorzien? Wat gebeurt er als we niet in de uitbreidingsvraag kunnen voorzien?

- Bij voldoende instroom: Hoe kunnen we stimuleren dat uitstromers landen in de regionale arbeidsmarkt?
- Bij onvoldoende instroom: hoe kunnen we stimuleren dat meer mensen kiezen voor een opleiding in deze richting?
- Bij onvoldoende in- en/of (regionale) uitstroom: hoe kan talent van buiten de regio of vanuit andere sectoren/beroepen zich hiernaartoe bewegen?
- Bevindt dit pijnpunt zich in een sector of beroepsgroep die om (regionaal ingegeven) redenen aanvullende sociaalmaatschappelijke relevantie kent, bijvoorbeeld onderwijs, zorg of kinderopvang?
- Bevindt dit pijnpunt zich in een sector of beroepsgroep die om (regionaal ingegeven) redenen aanvullende economische relevantie kent (bijvoorbeeld in regionale speerpuntsector? (Bijv. in regionale speerpuntsectoren).
- Zijn er aanleidingen om het bestaande onderwijsaanbod aan te vullen of aan te passen?

Hoe voeren we hierover het regionale gesprek?

Bij een kwalitatieve verdieping op de kwantitatieve inzichten, zijn een aantal elementen van belang. Om het meeste uit de gekozen gespreksvorm te halen, helpt het om vooraf te bedenken:

- Willen we feitelijke informatie aanvullen met feitelijke, specifieke (kwantitatieve) informatie? Moet aanvullende informatie mondeling opgehaald worden of kan dat schriftelijk? Is de vraagstelling helder en afgebakend?
- Willen we de feitelijke informatie aanvullen met reflectie gebaseerd op ervaringen? Met welk doel doen we dit? Zoeken we naar bevestiging, een gedeeld beeld, het toevoegen van nuance, of het scherppstellen van urgentie? Zorg dat de vraagstelling op het gekozen doel gericht is en bepaal of individuele of groepsgesprekken nodig zijn.
- Willen we de feitelijke informatie aanvullen met illustratieve voorbeelden? Kunnen we best *practices* ophalen op het specifieke onderwerp? Kunnen we bestaande obstakels identificeren aan de hand van de huidige situatie? Zijn er voorbeelden van andere regio's of sectoren, die hiertoe ook van toepassing zijn?
- Vragen de gewenste opbrengsten om individuele verdieping (per partner)? Zo ja, zorg ervoor dat hier voldoende tijd voor is.

Voor het voeren van het regionale gesprek kunnen verschillende vormen gebruikt worden op diverse niveaus. In de (later verschijnende) handreiking over *'Regionaal samenwerken aan sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid'* gaan we hier dieper op in.

Beleidscyclus

We hebben de kwantitatieve gegevens geduid en vervolgens aangevuld met kwalitatieve (regionale) inzichten. Het is belangrijk dat we de brug tussen analyse en uitvoering slaan. Dit doen we door de data in de beleidscyclus een ondersteunende rol te geven in beleidsontwikkeling, besluitvorming en beleidsmonitoring. Hiermee voorzien we namelijk in het voornaamste doel van deze fase: *het bepalen en uitwerken van de mogelijkheden en het benoemen van de gekozen route in een gedragen besluit*. Dit doen we door de mogelijkheden (en beperkingen) uit te werken in voorstellen met een uitvoerbaar handelingsperspectief. Hierover moet een gedegen afweging en gedragen besluit genomen worden. Hierna is het belangrijk om te controleren of datgeen wat bedacht en gekozen is, de verwachte resultaten, effecten en impact laat zien.

Dit kan als volgt ook schematisch worden weergegeven:

Op de volgende pagina is dit uitgewerkt voor het illustratieve vraagstuk.

Werkgelegenheidsontwikkeling en regionaal opleidingsaanbod:

Duiding

We constateren dat in de bouwsector op mbo-4- en hbo-niveau een pijnpunt ontstaat door uitbreidingsvraag. Deze uitbreidingsvraag is gerelateerd aan een toenemende druk op de bouw, de woningbouwopgave is grote regionale ambitie, instrumenteel voor de brede welvaart. De werkgelegenheid voor mbo-niveau 1 en 2 groeit. Daar is momenteel ook een (te) grote regionale in- en uitstroom. Dit biedt meer kans op duurzaam werk voor de uitstromers van deze opleidingen.

- De werkgelegenheid op mbo-niveau 3 blijft gelijk. Hier is een (over)grote regionale in- en uitstroom.
- De werkgelegenheid op mbo-niveau 4 groeit. De verwachte regionale in- en uitstroom loopt terug. Het is interessant om te bekijken of de doorstroom van niveau 3 naar niveau 4 kan worden gestimuleerd. Ook is inzet op vergroten van instroom in de bestaande opleiding relevant, evenals het behouden van uitstromers op de regionale arbeidsmarkt.
- De werkgelegenheid op hbo groeit. Er is geen hbo-opleiding voor deze sector(funcities) in de regio aanwezig. Het is relevant om voldoende hbo-stages in de regio te bieden aan leerlingen die buiten de regio onderwijs volgen. Op deze wijze kan worden geprobeerd om studenten te laten uitstromen in de regionale arbeidsmarkt.
- Ook kan worden verkend of dergelijke opleidingen op sublocaties kunnen worden ontwikkeld in de regio, of dat huidige werkenden kunnen worden om- of bijgeschoold.

Voorstellen

Het pijnpunt manifesteert zich momenteel direct op hbo-niveau en in de komende 5 jaar op mbo-4 niveau. Tegelijkertijd is er de (bestuurlijke) wens om vooral voort te bouwen op dat wat er al regionaal bestaat (aan aanbod). Om deze reden wordt gekozen om:

- Een doorlopende leerlijn tussen mbo 3 en mbo 4 te verstevigen; In bestaande regionale loopbaanoriëntatieprogramma's de bouwopleiding als kansrijk aan te bieden;
- Een communicatiecampagne met werkgevers te ontwikkelen die bijdraagt aan de werving van nieuwe studenten voor de mbo 4 opleiding;
- Een project te starten dat werkgevers ondersteunt in de voorbereiding van en werving voor specifiek hbo-stages. Bij aantoonbaar succes kan worden verkend of dit aangevuld kan worden met een hybride leeromgeving bij (één van de deelnemende) werkgevers voor een (deel van een) hbo-opleiding in de regio.

(Monitoring van de uitvoering

Er wordt in de uitvoeringsperiode gemonitord op:

- Het aantal leerlingen dat van mbo 3 naar mbo 4 doorstroomt;
- Het aantal leerlingen dat kiest voor de mbo 4 opleiding; Het aantal leerlingendat uitstroomt op de regionale arbeidsmarkt op de diverse onderwijsniveaus;
- Het aantal hbo-stages dat in de regio worden ingevuld; Het aantal hbo-studenten dat (vanuit de stage) werk vindt in de regio.

4

Tot slot: het vervolg

Tot slot gaan we in op verdere verdiepingsmogelijkheden op het onderwerp datagedreven werken aan regionaal arbeidsmarktbeleid.

Webinar

Na de lancering van de inspiratiegids, wordt een webinar georganiseerd. Hierin wordt de werkwijze van datagedreven werken toegelicht en worden data-partners uitgenodigd om te illustreren hoe hun tools en ondersteuning kan bijdragen aan de regionale arbeidsmarktanalyse. Ook nodigen we arbeidsmarktprofessionals van regio's en gemeenten uit om – aan de hand van een casus – uit te wisselen hoe datagedreven kan worden gewerkt.

Meer informatie beschikbaar

Er is op dit moment veel informatie beschikbaar. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkt aan diverse handreikingen en overige informatie en ondersteunende producten, om regio's te ondersteunen in hun hervorming. Veel informatie is te vinden via www.samenvoordeklant.nl.

Platforms van de VNG

Kennisuitwisseling, ontmoeting en verbinding tussen regio's en gemeenten wordt op diverse manieren gefaciliteerd. De VNG organiseert de A35, ambtelijk en bestuurlijk, waarin de 35 arbeidsmarktregio's elkaar ontmoeten. De VNG organiseert ook het "Kernteam Human Capital", waarin collega's vanuit sociaal en economisch domein elkaar ontmoeten.

Pilots meerjarenagenda

In de maanden september t/m november 2024 werken vier pilotregio's aan de hand van het huidige raamwerk voor de regionale meerjarenagenda, aan de benodigde analyse voor de totstandkoming van deze agenda. Deze inspiratiegids is ook meegenomen in de uitvoering van de pilots. Opbrengsten hieruit worden mogelijkerwijs meegenomen in een latere update van deze gids.

Contact

Heeft u vragen naar aanleiding van het lezen van deze gids? Wilt u meer weten over ondersteuning van de VNG op het domein van sociaaleconomisch arbeidsmarktbeleid aan de regio's en gemeenten? Veel informatie is terug te vinden via de website van de VNG (zie hieronder). Ook kunt u altijd contact opnemen met onze adviseur Human Capital, Michelle de Vries, via michelle.devries@vng.nl en onze informatieadviseur, Mark Knops, via Mark.knops@vng.nl. Zij zijn opsteller voor deze gids. U kunt uiteraard ook contact opnemen met onze strategisch adviseur arbeidsmarktregio's, Pearl Rapprecht, via pearl.rapprecht@vng.nl. Zij is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de gids en contactpersoon (VNG) voor de pilots "Meerjarenagenda" en secretaris van de A35.

Bijlage

Een data-menukaart

Organisatie: Etil, ArbeidsmarktInZicht

Type data: Etil verzamelt en bundelt data over economie, arbeidsmarkt, competenties en onderwijs en brengen ze met elkaar in verbinding

Tools: www.arbeidsmarktinzicht.nl (o.a. de datastudio)

Publicaties: in het AIZ Magazine delen we het verhaal bij de data. Daarmee bieden we aanleiding voor dialoog en gedachtevorming, houvast voor beleidsontwikkeling en bouwstenen voor antwoorden op arbeidsmarktvragestukken.

Contactpersonen: Jeroen Meuwissen

Arbeidsmarkt
InZicht.nl

Organisatie: UWV

Type data: inzicht in vraagzijde (vacatures) en aanbod (werkzoekenden) op regioniveau. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Er kan ook vooruit gekeken worden met de dashboards en voor de duiding kan een beroep gedaan worden op de Regio-in-beeld rapportages.

Tools: via www.werk.nl worden pagina's aangeboden met dashboards, datasets en contactpersonen per regio. Ook is er een dashboard skills en beroepen

Publicaties: rapportages 'Regio in beeld'

Contactpersonen: Frank Eskes (UWV, landelijk) of uw regionale arbeidsmarktinformatie adviseur.

Organisatie: Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Type data: diverse data met betrekking tot onderwijs en arbeidsmarkt gerelateerde vraagstukken.

Tools: arbeidsmarktinformatiesysteem, arbeidsmarktontwikkelingen nu

en in de komende periode. Ook voor specifieke beroepsgroepen, opleidingen en regio's.

Publicaties: verschillende publicaties via www.roa.nl/publications.

Contactpersonen: Frank Cörvers

Organisatie: VNG

Type data: dataplatform Waarstaatjegemeente biedt verschillende dashboards, monitoren en rapportages die gemeenten inzicht geven in arbeidsmarktgerelateerde vraagstukken.

Tools: www.waarstaatjegemeente.nl

Publicaties: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/economie>

Contactpersonen: Mark Knops

Organisatie: Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
Type data: SBB biedt cijfers over ontwikkelingen over de arbeidsmarkt, beroepspraktijkvorming en de doelmatigheid van het opleidingsaanbod
Tools: beschikbaar via www.s-bb.nl en www.competentnl.nl
Publicaties: www.s-bb.nl/activiteiten/publicaties/

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

oktober 2024